

Angol nyelvű országok kultúrájának megismerése felső tagozaton

Fenyődi Andrea

ELTE TÓK Idegen Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Kovács Judit – Sirokmány Viktória (2020). *Culture of the English-Speaking Countries* 5. Műszaki Könyvkiadó. ISBN 978-963-16-4793-8.

Kovács Judit – Sirokmány Viktória (2021). *Culture of the English-Speaking Countries* 6. Műszaki Könyvkiadó. ISBN 978-963-16-4794-5

könyvek bemutatása

A nyelvtanulás természetes és elengedhetetlen része a célnyelvi kultúra bizonyos mértékű megismerése. A sikeres nyelvtanulás egyik első feltétele az, hogy a tanuló elfogadja a tényt, hogy a célnyelvi közösségben bizonyos dolgokat *másképp mondanak, másképp csinálnak*, ezenkívül felismerje azt, hogy egyes célnyelvi fogalmak a helyi kultúra, történelem, irodalom, természetes vagy épített környezet elemeire utalhatnak, melyeket ha nem ismer, nem tudja megfejteni a kommunikációs üzenetet. E felismerések motiválhatják a tanulót, a pedagógus által megfelelően választott és alkalmazott tanulási-tanítási módszerek és tartalmak pedig fenntartják az érdeklődést, valamint segítik a pozitív attitűd kialakulását mind a célnyelv, mind a célnyelvi kultúra irányába. A nyelvpedagógusnak figyelembe kell vennie azt is, hogy az internet és a média korában a gyerekek feltehetőleg már sok, az adott országokra vonatkozó ismerettel, tapasztalattal rendelkeznek, és személyes preferenciák is kialakulhattak. Ezért fontos, hogy az új ismeretek bemutatása és a régiiek rendszerezése mellett a reflexió is a tanulás része legyen.

Az általános nyelvoktatási iskolai programok a Nemzeti alaptanterv (2020) és a kerettantervek (2020) alapján beépítik az országismereti elemeket a tematikába – az óraszám nagyjából 12 százaléká jut az *Intercultural topics* témakörre, de más, mindennapi élettel foglalkozó témákhoz is tartoznak kulturális tartalmak. A két tanítási nyelvű oktatási programú iskolákban, melyekben integráltan folyik a nyelvi és szaktárgyi tartalmi fejlesztés, a célnyelven oktatott tantárgyak és az általános nyelvi tanórák mellett külön tantárgyként jelenik meg a célnyelvi kultúra oktatása, felső tagozaton, heti egy tanórán *Célnyelvi civilizáció* néven. A 2020-as NAT-hoz illeszkedő, két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve és kerettantervei szerint: „A magyarországi két tanítási nyelvű iskolai oktatás vállalja a célnyelvi műveltség,

a kulturális tudatosság intenzív fejlesztését annak érdekében, hogy a tanulók megismerkedjenek a célnyelv országaival, értsék azok kultúráját és empátiával viszonyuljanak hozzá” (p. 1). A fogalmi keretben a *kultúra* a legtágabb értelemben jelenik meg: „...felöleli a célországok földrajzát, gazdaságát, társadalmi viszonyait, történelmét, tudománytörténetét, tudományos-technikai vívmányait, irodalmát, művészetét, valamint a mindennapi élet kultúráját is” (p. 66). A módszertani ajánlások a kerettantervben kiemelik az önálló illetve a csoportos tanulás technikáit, a projektfeladatokat és a kreativitás szerepét.

Kovács Judit és Sirokmány Viktória szerzők e tantárgy számára fejlesztettek a Műszaki Könyvkiadónál egy felső tagozatos tankönyvcsaládot *Culture of the English-Speaking Countries* (Angol nyelvű országok kultúrája) címmel. Ennek eddig két kötete jelent meg, az ötödik és a hatodik évfolyam számára. A kötetek alcíme: *A Collection of Tasks for Year (...) Students*, melyet magyarra feladatgyűjteményként fordíthatnánk, ám ezzel nem jelenítenénk meg a tankönyvírók alapelvét, melyet a bevezetőben is megfogalmaznak: a CLIL (jelentése: Content and Language Integrated Learning), azaz tartalmi és nyelvi integráció, tantárgyközi szemléletű nyelvpedagógia, (lásd Trentinné Benkő, 2014) a konstruktív pedagógiára épül, melyben a tanuló a tanulás aktív résztvevője: a tanári közlések feldolgozása, memorizálása helyett a feladatokon keresztül maga alkotja meg a tartalmakat. Ezt a metodikai megközelítést nevezhetjük feladatalapú tanulásnak (*task-based learning*), amelyet az Európa Tanács egyik módszertani kiadványa így ír le: a tanulók feladatokat, problémákat kapnak, amelyeket a célnyelv használatával kell megoldani, egyénileg vagy közösen, a tanár facilitátorként a feladathoz szükséges nyelvi vagy egyéb tudást biztosítja, amennyiben szükséges. Ebben a megközelítésben a tanuló nagyobb felelősséget vállal a tanulásáért, így fejlődik autonómiája, valamint döntéshozó, problémamegoldó és szociális kompetenciái is (Dussap & Curran, 2000).

A két tankönyv újszerűsége elsősorban a fenti módszertani megközelítés felvállalásából ered. A szerzők következetesen építik fel a fejezeteket és leckéket, ehhez olyan különböző típusú feladatokat használnak, mint a szókeresés, párosítás – például képek-szavak, szavak-definíciók –, igaz-hamis állítások, szövegkiegészítés, képek vagy állítások sorba rendezése, daltanulás, információ ellenőrzése hallott vagy olvasott szöveg alapján, szóbeli vagy írásbeli reflexió. Nagy szerepet kap a játék (például szódominó vagy memória- és activity-típusú játékok) és a tanulók kreatív alkotása, önálló kutatása, és projektfeladatok. E megközelítésben a célnyelv valóban az információszerzés eszköze. A tanulók a feladatok feldolgozása közben használják meglévő nyelvtudásukat, egyben folyamatosan fejlesztik azt. Mivel legtöbbször tényszerű, leíró jellegű tudást konstruálnak, az új információ megszerzéséhez szükség van különböző forrásokra: ez lehet a tanulók előzetes tudása, külső forrás – például szöveg, videó –, vagy a pedagógus tudása. A bemutatott tankönyvek sok helyen adnak meg írott vagy hangzó szöveget, ezeket mindig konkrét feladat előzi meg, és a szöveg feldolgozásakor az előzetes megoldást, feltételezéseket ellenőrzi a tanuló. Ez izgalmas tevékenység, növeli a motivációt. Ugyanakkor, úgy tűnik,

a szerzők több helyen a pedagógusra bízják a háttértudás vagy az információforrás biztosítását. A könyvet használó tanárok és diákok számára hasznos lenne egy megoldókulcsot készíteni, mivel sok esetben a feladatellenőrzés csak tanári segítséggel valósulhat meg. Szintén a pedagógus munkáját segítő egy kiegészítő általános módszertani útmutató, hiszen, ahogy említettük, a feladatalapú nyelvtanítás módszertanát nem mindenki ismeri. Mivel a Műszaki Könyvkiadó saját honlapján biztosítja a hanganyag elérését, érdemes lenne további segédanyagok elhelyezését is megfontolni.

Az ötödik és hatodik évfolyamos tankönyv hasonló szerkezetben épül fel: a rövid, de részletes bevezető tájékoztató szöveg (*Introduction*) után hat témakör (*topic*) dolgoznak fel, mindegyiket öt leckére (*lesson*) bontva. A leckék 1–3 oldalasak, a negyedik lecke mindegyik témakörben – az első kivételével – projekt munka, az ötödik pedig a teszt. A szerzők ajánlása szerint egy leckét egy tanórán lehet feldolgozni. Az ismétlést egy lecke eleji feladat biztosítja (*Revision*), a lecke játékos összefoglaló feladattal zárul (*Consolidation*). A hasonló leckeszerkezet, valamint a rovatok segítik a könyv használatát, ám néhány helyen bizonytalanságot okozhat a pedagógus számára, ha a funkciók átfedésben vannak, például a tesztben új anyag jelenik meg. A tankönyv év végi, feleletválasztós teszttel zárul, melyben az összes témakör megjelenik, a megadott online felületen az egész osztály játszhat, vetélkedhet.

A két évfolyam témakörei követik a kerettantervi ajánlást, a Szerzők gondosan választják ki és helyezik sorba a témákat úgy, hogy a 11–13 éves gyerekek érdeklődésének, egyben célnyelvi tudásának megfeleljenek, illetve támaszkodnak az egyéb tantárgyak, például természetismeret, történelem tananyagára is. A tartalmi elemek megfelelnek a *kultúra* tág értelmezésének, így a tanulók a tantárgy tanulása során szerves egységben foglalkoznak történelmi, irodalmi, populáris-kulturális vagy praktikus ismeretekkel, amely érdekes és hasznos is lehet számukra, egyben műveltségüket is növeli.

Az ötödik évfolyamos tankönyv, egyben a tantárgy bevezető fejezete az *English-Speaking Countries and Their Symbols* címet kapta, melyben az országok földrajzi helyzetéről, jellemzőiről és szimbólumairól – zászlók, színek, helyszínek, állat- és növényjelképek – van szó. Öt országot emelnek be a szerzők: az Egyesült Királyságot, az Egyesült Államokat, Kanadát, Ausztráliát és Új-Zélandot, valamint szót ejtenek az Egyesült Királyság részéről. Természetesen itt van a lehetőség arra is, hogy a gyerekek beszámoljanak az országokkal kapcsolatos előzetes tudásukról, tapasztalataikról, élményeikről.

Történelem, irodalom és fantázia keveredik a második, *Legends* című fejezetben, nagyrészt a Robin Hood-történetre és Artúr király legendájára fókuszálva, de említést kap a skóciai Loch Ness-i szörny vagy az észak-írországi Óriások útja (*the Giants Causeway*). A harmadik fejezetben (*Nursery Rhymes*) az angolul tanuló gyerekek számára sok ismerős gyermekmondóka található, de kulturális háttérismeretekkel is találkozhatnak.

A negyedik fejezetben (*Food*) az ételek témáján keresztül a tanulók a mindennapi kultúrával ismerkedhetnek. Az angol és magyar ételek, étkezések,

tradíciók összevetése segíti a kulturális különbségek megértését. Ehhez kapcsolódik az ötödik fejezet (*Festivals*), itt amerikai és brit ünnepi hagyományokat fedezhetnek fel. Újra előkerülnek a dalok, a mondókák, az étkezési szokások, és mindezeket összehasonlíthatják a magyar szokásokkal.

A hatodik fejezet (*Sports*) témája a sport. A kulturális ismereteket a nálunk kevésbé ismert sportokon keresztül mutatják be a szerzők, érdekességként pedig az 1953-as angol–magyar futballmeccset emelik be. Ennél a fejezetnél azonban már kitűnik az, amit hiánynak róhatunk fel a tankönyvnek: ez pedig a brit – azon belül is az angol – kultúra túlsúlya. A sport témájában például nem jelenik meg a baseball vagy az amerikai futball leírása. Ezenkívül a kultúrával foglalkozó tartalmak jó alkalmat kínálnának egyes, nyelvvaltozatok közötti különbségek bemutatására is, például a *football* és a *soccer* szavak, vagy a későbbiekben a *subway* szó eltérő jelentéseinek összevetésével.

Míg az amerikai kultúra elemei sok helyen felbukkannak a könyvben, az első fejezetben bemutatott másik három ország nem jelenik meg többször. Nálunk az angoltanításban elsősorban a brit – mint európai – kultúrára helyezünk hangsúlyt, csupán másodsorban az amerikaiakra, de éppen a kulturális sokszínűséget nem hangsúlyozzuk eléggé, ha a többi ország néhány érdekes vagy jellegzetes szokását nem említjük meg. Bár a tankönyvi oldalak végesek, egy-egy projekt- vagy kutatási fókusz vagy egy *Tudod-e?* keretbe foglalt információ segítene ezen. A tankönyvön végigvonuló vizuális szimbólumok, rajzok is a brit kultúrához kötődnek (Tower-híd, emeletes busz).

A hatodik évfolyamon a közlekedés (*Transport*) témával indul a tanév. A praktikus feladatok, például eligazodás a londoni metróhálózat térképén, a jobb és bal oldali közlekedés összehasonlítása mellett technikatörténeti háttérrel ismerhetnek meg a gyerekek. Ez a fejezet jó példája a témaközpontú tanulásnak (topic-based learning (lásd Scott & Ytreberg, 1990), amely során a tanulók nyelvi és általános vagy szaktudását fejleszthetjük érdekes anyagok segítségével. A második nagy téma az iskola (*Schools in the English-Speaking Countries*), itt a brit és az amerikai iskolások mindennapjaival ismerkedhetnek a gyerekek, valamint szóba kerül a Roxfort Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskola is.

A harmadik és negyedik fejezet történelemmel foglalkozik (*The History of the UK, The History of the US*). A hatalmas témából a szerzők természetesen kiemelnek néhány érdekességet, eseményt vagy személyt, illetve itt mélyítik az Egyesült Királyság részeinek bemutatását. Ennél a két fejezetnél különösen szükség van a pedagógus háttértudására, hiszen a gyerekek még több ismeretet vagy kérdést vethetnek fel. Izgalmas a projektfeladat, amelyben a tanulók a nagy földrajzi felfedezések utáni, földrészek közötti technológiai, biológiai és kulturális „cserét” (the Columbian Exchange) kutatják. Innen kezdve egyre nagyobb szerepet kap a nyelvi fejlesztésben a múlt idő, a narráció – míg az ötödikes könyv nagyrészt a jelen időre épít –, és az írásbeli alkotó feladatok is egyre komplexebbek, hosszabbak lesznek.

Az ötödik és hatodik fejezet (*Music in the UK and the US, Literature*) brit és amerikai zenét és irodalmat mutat be a fenti elvek alapján: egy-egy szer-

zón keresztül több műfajt. Többek között Händel, Elvis Presley, Gershwin, a Beatles műveit, dalait hallgatják a tanulók. Gyermekirodalomból Twain, Milne, Dahl és Rowling műveit dolgozzák fel, bár regényekkel foglalkozni a tanórán nem könnyű feladat, mivel szükséges az, hogy a mű tartalmát, szereplőit is megismerjék a tanulók valamennyire. Ezért itt is nagyobb szerepe van a pedagógusnak az alapok megteremtésében. Az utolsó projektfeladat, a könyvajánló készítése még személyesebbé teszi a témát.

Kovács Judit és Sirokmány Viktória két tankönyve – és remélhetőleg a további felsőbb évfolyamos kiadványokkal kiegészített tankönyvcsaládja – kiváló segítség mind a diákoknak, mind a pedagógusoknak az angol nyelvű országok kultúrájának tanításában. A két kötet színes, vizuális elemekben gazdag, könnyen kezelhető méretű és súlyú munkatankönyv a tanulók életkorának, tudásának, érdeklődésének megfelelő tartalmakkal és motiváló, játékos, ám gyakran kihívást jelentő feladattípusokkal. Újdonsága a tartalomközpontú (topic-based) és feladatalapú (*task-based*) tanulás szervezési megközelítésben rejlik, kiválóan illeszkedve a tartalmi és nyelvi integráción alapuló két tanítási nyelvű oktatásba (CLIL). De ajánljuk a könyveket általános nyelvtanítás céljaira is – akár tanári segédletként –, ha a nyelvpedagógus több kulturális tartalmat szeretne a tanítványaival megismertetni, feldolgozni. A nyelvpedagógus-képzésben pedig hasznos minta lehet a hallgatók számára a kultúra tanításának, illetve a fent említett módszertani megközelítéseknek az illusztrálására.

Irodalom

- A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók. Az élő idegen nyelv tantárgy kerettanterve az 5–8. évfolyamok számára. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8 (2022.06.30.)
- A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók: Irányelv és kerettantervek a két tanítási nyelvű iskolai oktatáshoz. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok (2022.06.30.)
- A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról. *Magyar Közlöny*, 17, 290–446.
- Dussap, A. & Curran, P. (2000, Eds.). *Methodology in language learning T-Kit*. Council of Europe Publishing.
- Scott, W. A. & Ytreberg, L. H. (1990). *Teaching English to Children*. Longman.
- Trentinné Benkő, É. (2014). A kétnyelvű fejlesztés és a pedagógusképzés. *Neveléstudomány*, 2(3), 89–108. http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2014/nevelestudomany_2014_3_89-108.pdf (2022.06.30.)

Fenyődi Andrea: <https://orcid.org/0000-0002-0262-8438>